

ATA TERZİBAŞI'NIN "KERKÜKLÜ KABİL" ADLI ESERİNDE ZARFLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yâr. Doç.Safaa Sadiq Mahmoud

Açık Öğretim Koleji - Kerkük

Milli Eğitim Bakanlığı

Anahtar Kelimeler: Kitap "Kerküklü Kabil"; Zarflar, Irak Türkmen Edebiyatı; Ata Terzibaşı

Özet

Çalışmamızda, Ata Terzibaşı'nın eserlerinden biri olan "Kerküklü Kabil" adlı kitabın transkripsiyonu yapılmıştır. Çalışmanın amacı, Ata Terzibaşı'nın "Kerküklü Kabil" adlı eserinden hareketle Türkçenin sentaks yapısında yer, yön ve miktar zarflarının özelliklerini ortaya koymaktır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, şairin Hayatı, edebi kişiliği ve şiirlerinden örneklerle ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölüm ise kitapta yer alan miktar, yer ve yön zarflar iyi bir şekilde incelenmiştir. Çalışma, elde edilen sonuçlar ve kaynaklarla tamamlanmıştır.

Edebi kültürü olmayan bir millet, dilini kaybeder ve onu aramaya mahkûm olur. Bu nedenle, biz Türkmenler, öncelikle dilimiz aracılığıyla ulusal kimliğimizi güçlendirmeli ve geliştirmeliyiz. Atalarımızdan miras aldığımız edebiyata ciddi bir önem vermeli ve onu gelecek nesiller için korumaya çalışmalıyız. Büyük bir kararlılık ve azimle, yorulmadan ve zaman kaybetmeden, atalarımızın kaydetmediği dil mirasımızın kaybolmasını önlemek için elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız.

Ata Terzibaşı, Irak Türkmenlerinin en önde gelen bilginlerinden biri olarak kabul edilir. Türkmen kültürü, tarihi, dili ve edebiyatı üzerine yazıları, Türk dünyasında önemli bir ilgi görmüştür. Hem Arapça hem de Türkçe bilgisi, edebiyat çalışmalarına derinlemesine dalmasını sağlamıştır.

Giriş

Bir milletin gerçek kimliği dili ve tarihi ile bilinir. Bu iki 'unsura milli gelenek ve görenek ers_ide dahildir. Dil konuşmak ve anlaşılmak aracıdır. İnsanoglu düşünce ve duygusunu dil yoluyla kelime ve harflere dönüştürerek ifade eder. Bu arada yazılı şiir ve edebiyat ve dedelerden kalma başkaca söz örneklerinden yararlanarak mensup olduğu milletin varlığını yansıtmaya çalışır.

Edebi kültürü olmayan milletin dili kesik kalır ve zamanla aramaya mehkum olur. İşte bu yüzden biz Türkmen milli heviyetimizi en çok dil 'unsuruyla

güçlendirmek ve geliştirmek zorundayız. Dedelerimizden bize miras kalan edebiyatımızın üzerinde ciddiyle durarak bunu gelecek nesiller için saptamaya çalışmalıyız. Bizden öncekilerin kayd etmedikleri dil mahsulü eserleri kayıp olmağdan kurtarmak için elimizden geleni yapmaya büyük bir 'azim ve irâde ile atılarak vakit zâyî etmeden devamlı şekilde uğraşmalıyız.

Ben 'acizleri on iki ciltlik (Kerkük Şa'irleri) ve üç ciltlik (Erbil Şa'irleri) adı altında şahsi çabamla yayımladığım mütevası yapıtlarla yetinmeyerek, geçmişin bize bıraktığı nadide eserleri araştırap değerlendirmek istemişimdir. Bu hususda bana pek az sayıda kişiler yardım elini uzatarak 'aile kütüphanelerinde yıpranup kalmış bazı perişan evrak-ı faidemize şunmuşlardır. Bunlar her münasebette şükranlarımı bildirmişimdir. Sağ olsunlar. Bu defa on toluşuncu yüzyılın sonlarında olgunlaşmış kalem sahibi usta bir şa'ir olan Kerküklü Muhyeddin Kabil Efendi'ye kaynaklar bulumunda görüldüğü gibi şuradan buradan toplaya bildiğim bilgilerin ışığı altında inceleyerek hayatı hakkında az çok bilgileri ve şiirinden elime geçen elli kadar örneği:

Kaşidelerden sonra gâzelleri kafiye düzeniyle ve ardından manzum tarihleri yıl sırasına göre vermeğe çalışarak edebi kiliğini değerlendirmek ve şa'ir oğullarından söz etmeğe özen göstererek bütün konularda toplu bir araştıma hazırlamış bulunmaktayım.

Bu mütevası monografinin 'umumi Türk edebiyatında çalışanlar için yararlı küçük bir kaynak mes'abesinde olmasını dilerim.

1.1 Hayatı

Aşıl adı (Muhyeddin) olup şiirde mahlaşı (Kabil)dir. Şa'ir hep böyle takma adla şöhet bulmuşdur. Kerkük'ün Piryadılar mahallesinde evkaf ve hayrat sahibi olan Hacı Süleyman'dan mütevelliddir. Bu z'at-ı ise Hacı Yunus Bin Tari Verdinin oğludur.

Esasen büyük dedeleri Toğadlı Ömer Beg Şultan dördüncü Murad'ın Bağdat seferinde Kerkük'e gelerek yerli bir hanımla olunmuş töremesi şehrin Piryadiler mahallesinde Hacı Süleyman adı verilen soğakda yerleşmiş olup bu semtin ana caddesinde Toğadlı adıyla meşhur cami ve medrese bir de hamam yapmışlardır. Bu tesisler bir kaç kez ta'mir görüp günümüze değin ulaşmışlardır.

Kabil Hicri 1250 tarihinde cami'in arka cihetindeki soğakda anadan olmuşdur. İlk tahşilini mahalle mektebelerinde yapmış daha sonra Toğadlı medresesinde zamanın ileri gelen 'alimlerin tahşilini ikmale çalışmışdır.

Hayatının büyük bir kısmını Kerkük Bidayet mahkemesi ‘azalığında geçiren şa’ir bir süre idare meclisi üyeliğinde bulunmuş ve ba’zı i’şar komisyonlarında ihale me’murluğu yapmıştır .

Rümi 1312 yılında Kerkük’e bağlı Raniye ilçesinde Kaim-mağam vekili bulunuyordu. Bu tarihte Muşul Valiliğine ve vefk el-‘ade ordu kumandanlığına atanan erkan harb ferikî ‘Abdullah Paşa’nın müiyyetinde özel kalem müdürü olan Süleyman Nazif Beg Paşa ile birlikte Muşul’da kaldığı nüddet zarfında dolaştıkları kazalar arasında Raniye’ye uğradıklarında Kabil Efendi’yle görüşmüş ve edebi muşahabelerde bulunmuşdur .

Rümi 1317 tarihinde Kerkük Bidayet mahkemesi ‘azalığında bulunan şa’irimizin daha sonra görme kabiliyetin fazlaca zayıfladığını ba’zı şii’rilerinden öneriyoruz. Nitekim ölümünden kısa bir müddet önce söylediği rivayet olunan:

Şakı kerem et cam safay-i kederim var.

Sur’atle yürüt emr-i kazadan hazerim var

Ma’la’lı meşhur gâzelinde söz konusu evvelaye:-

Mürdüm gibi gül güşe-i çeşimde mağam et.

Lütf eyle gözüm nuri ki zu’f-ü başarımlı var

Beytiyle telmih etmektedir.

Kabil ölümünden üç gün önce yakalandığı hastalık sebebiyle kendisini ziyarete gelen hemşiresi ve meslektaş Hicri Dede’ye ölüm tarihini yazmasını teklif eder. Bunun üzerine Dede,onun ölüm tarihini aşağıdaki dörtlükle söyler.. Bunı büyük Muşalla kabristanında ‘aile mezarlığına gömülen şa’irin mezar taşına yazarlar.

Sih puş ol ā canım dideden olduğu nehan Kabil

Edip fahr-i millet pir ü merd ve nuktadan Kabil

Dedin tarihini cevherle meğfur olduğu ay hicri

Ziya-i cavidan şahip-i kemal şa’iran Kabil.

Soñ mısra’ın noktalı harfleri ebced hesabıyla 1327 yılını gösteriyor. ‘Aynı tarihi Kerküklü Şa’ir Mustafa Salim’de şu kıt’asıyla saptamıştır:

Kandadır mehr u ma’arif ne içün etdi küsuf

Erce’i emri ona oldu Hūda’dan nazil

Ey felek söndü sirac şu’arayı Kerkük

Kaldı bilcümle zulam içre edip ve fazil

Agla ey çarh .... Böyle ....ki ebed

Göremezsın ona benzer dahı pir u kemal

Öyle ‘ulama-i dehr idi emir şu‘ara
 Olmadı biru ana nazım dehr el-ḥaşıl
 Eyledi ... ḥame ile şöhret ‘alemi
 Cümle teşhîr ma‘ariflere oldu nail
 Söyledim âh ederek cevher-i salim tarih
 Getdi ṭobaya seḥn u senc-i faşayih Kabil

Böylece Muhyettin Kabil, hicri 1327 (M/1909) yılında olduğu zaman hicri takvimle yetmiş yedi yaşında bulunuyordu. Şa‘irîñ arkasından üç erkek çocuğu kalmıştır. Bunlardan Zeynel’abidin ve Taḳi El-Din mail şa‘iirler olup, hayat tercemeleriyle şîirlerinden çeşidli örnekleri kitabımızın özel bölümünde şunmuşuzdur. Üçüncü oğlu Şıddık ise şa‘ir olmayup , evine bağlı bir ‘aile büyüğü idi. Karısına fazlaca düşkünlüğü yüzünden o zamanın geleneğini çiğnemiş şayılu babasının ta‘rizine uğramıştır. Nitekim babası, kaç evladı olduğunu soranlara “İki oğlum var: Zeynel’abidin ve Taḳi El-Din..bir de kızım Şıddık! Bunu ‘Allav Ağanîñ oğluna verdim;Ḥasan Kâṭif taraflarına götürdüler..”Dermiş ki bununla oğlu Şıddık’ın, ‘Allav Ağanîñ kızı ile evlenerek ona tabi‘ ve muti‘olduğuna telmiḥ ediyor. Kabil, bir bakıma çağdaşı şayılan Seyid Cevad’ın anlatdığına göre “Uzun boylu, neḥif vücudlu, hoş şöḥbet, zarif ve nükteden bir zat olup şöḥbetine doyumazdı. Eks.eriye Rifa‘î dergâhına gelir ve Seyid Necip Efendiyle şöḥbet ve muḥabbet ederdi. Kendisinde onların hizmetinde bulunurdu”..

Kabil şîirlerini yer divan hâlinde toplamayıp dagınık bir hâlde meraklıların istinsah etmelerine bırakmıştır. Bizim bu kitapta derlediğimiz şîir örnekleri şa‘irîñ edebi kişiliği hakkında gerçek bir fikir vermeğe yeterli şayılı¹.

1.2. Kabilin Edebi Kişiliği

Kabil’in on toḳuzuncü yüzyılın şonlarında yetişen yerli büyük şa‘irlerimizden Faiz, Şeyḥ Rızâ, Şafi ve Ya‘ḳup ağa olmak üzere görkemli beş divan şa‘irinden biridir. Bunlardan Faiz tasavvufda, Şeyḥ Rızâ hecvede, Şafi ve Ya‘ḳup daha çok memleket umurunda, Kabil ise zühd ü ḥikmiyyatda temayüz etmişlerdir .

¹ . Seyid Necip Kerkük Kal‘esî’nin orta doğusunda bedni nazır bulunan tekyenin şeyḫi olup Seyid Cevad’ın babasıdır. Tekye için Kabil için manzum bir tarih yazmıştır.

Es_erlerinde ele aldığı konular birer bütün halinde yazılmış inṭiba'ı verir. Bu sebeple şî'irleri 'umumi Türk Edebiyat'ında yek âhenk adı verilen türler olarak incelene bilir .

Şa'ir es_erlerini daha çok gâzel tarzıyla yazmakla birlikte konu i'tibarıyla hep tevḥid, münacat, na'at, medḥiye, züh ü ḥikmiyyata ḥaşr etmiştir. Şî'irlerinde ba'zen şüfiyane 'unsurlara teşadüf ederlerse de bunları divan edebiyatının bir taklidi olarak işlemiştir. Yoksa Kabil mutaşşavvuf bir şa'ir değildir .

Tarih düşürmede mahir bir şan'atçı olan şa'ir, zamanında bir çok tesislerin, ayrıca vazifelere atama ve ölüm evlayelerinin tarihlerini nazma çekmiştir .

Kabil tarih yazma yüzünden ba'zen istenilmeyen durumlarla karşılaşmıştır. Nitekim Kerkük'te meşhur ḥarmanlar simmetinde ve büyük Muşalla kabristanının güneybatı kanadında yatırı bulunan (Seyid Kızı)gillerden birinin ölüm tarihini yazmak için kendisine teklifte bulunanları red eder. Ama gece rüyasına giren Seyid Kızı şa'iri boğmak ister. Kabil gördüğü kokunç rüyanın tes_iriyle uykusundan uyanır ve şabahin erken sa'atlerinde doğruca Seyid Kızı gilini bulup ölüleri hakkında bilgi alarak mezar taşı için parlak bir manzume tertip eder.

Edebi şan'atlarda ve özel olarak teşbih,ḥüsnü ta'lil ve iğalde temayüz etmiştir .
Bir rend mi pirsetim meyḥane isterim ben,
Bir pir 'aşıkbazem canana isterim ben.

Maṭla'lı gâzeline iğal şan'atıyla yazmıştır. Bunda kâfiyeden sonra (isterim) redfiyle yitine bilirdi. (Ben) sözü ise anlam bakımından göre kesizdir. Nitekim beytlerin anlamı (isterim)ile tamamlanmaktadır. (Ben)bir nev'tekid-i ifade edersede aşlında vezin gereği kullanmıştır. (Benim)redifli gâzelde öyledir .

Türk Edebiyat'ında hiç ele alınmayan (iğal) şan'atı ve terimi (Ḥaşu melih)'den ayrı tutulmalıdır. Beytin anlamı kâfiyeden önce tamamlanırsa şî'irde iğal yapılmış olur . Kabil, kelime oyunlarıylada ba'zen ilgilenmişse şî'irlerinde daha çok ağır başlıklı ve konu sebebiyle ciddiyetini koruya bilmiştir. Sık sık kullandığı 'Arapça ve Farsça kelime ve terkipler şanki cümle teşkil etmiyor biçimde kümelenmiş olarak görülmekte ise de ancak bunlar beytler içinde düşündürücü duruma dönüşmekte idiler. Bir kısım gâzellerinin maṭla' ve makta' beytleri şahane ve parlak olduğu gibi bunlarla uyum sağlayan ḥüsnü maṭla' ve ḥüsnü makta' beytleri de ba'zi istis_nalerle birlikde 'aynı güzelliktedir. Şu var ki ba'zi şî'irleri kuru ve densiz bir görünüşte olup istenilen heyecanı pek vermiyor. Kabil, yazdığı fahriyeli beytleriyle

haklı olarak ikide birde öteki şairler gibi öğrenmektedir. Gazellerin güzelliğini maḥbubnun güzelliğinden aldığını söyler, gâzel içinde gâzel yapmayı arzular:

Vaṣf-i ḥüsnünde gâzeldir gâzel olmak lazım.

Gösterilmiş iki veḥhiyle cemalında cemal.

Gâzelim 'aynı güzelliğe gâzelim gibidir.

Biri lebrîz melaḥat biri gülri-z-i māl.

Beytlerinde kelime oyunu yapmakla birlikte kavram ve düşünceyede önem vererek güzel bir leff ü neşr örneği şunmuştur.

Şi'irleriyle övünmede eski şairler kadar mübalağaye kapılmadığını, hikmet dolu es'erlerini veciz bir şekilde ifade ettiğini görüyoruz.

Dide-i ḥaḳ beyn ile Ḳabil bakılsa her sözüm.

Birkitaphikmetinserlevḥe-i'unvanidir.

Başka bir beytiyle şi'irini güneşin zîyasına benzeterek bununla kör yarasanın gözlerinin kamaşıp kaşınması gibi cāhillerinde parlak şi'iri karşısında gözlerini yummak zorunda kalacaklarını ya'ni şi'riyle müteleziz olmayacaklarını ve daha doğrusu es'erinden bir şeyler anlamayacaklarını söylüyor:

Furuḡ hikmet nazardan elbet göz yumar cahil.

Ḥaraş dide-i ḥaffaş nes'iri ziyadandır.

Ḳabil şi'irlerini büyük bir güvence ile yazarken kendi isti'dadının idrakı içinde bulunmaktadır. Nitekim ba'zı şairlerin es'erlerini tanzir ederken o şi'irlerini taklid etmekten çok aşıl nazımlarıyla karşı duyduğu muḥabbeti dile getirmek ister.

Feyz-ı luṭfüyle celalin piru olduḡ nazmına.

Yoksa Ḳabil yokdurur ma'nide mizanın senin.

Beytiyle 1314 yılında Kerkük mutṣarrıflığına atanan Celal paşanın gâzeline yazdığı nazire sende o konuyu yansıtmaktadır. Şa'irin nefiyâne ba'zı övgüleri yanında:

Ḳoç başunçun saña ḳurban olurum etsen eğer

'id-i azḥada lebünden baña bir bûse ḥalal

Nola kaşanami teşrif eyle tenvir etsen

Bu gece kadirdir ey şahid .... ḥuşal

Gibi nedimane beytleri de yok değildir .

Onun ba'zî şî'irler bir çokları tanzîr ve tahmîs etmişdir. Bu arada Erbil eşrafından şa'ir Abdurrezak Ağâ (Burhanıdır-anıdır) kafiyeî gâzelini tahmîs ederek bunun maқта' beytinin tahmîsinde Kabilin şî'irini şu mısra'larla değerlendirmişdir:

Böyle nazm ....şimdi gördükçe gözüm
Bir muhammesle gerektir rüşte-i nazma dözümler.
Gerçi ol manzumenin tanzîrine yokdur yüzüm.

Ayrıca onun (olsun olmasun) redifli gâzelinide tahmîs etmiş ve (Ba'd ezin) redifli gâzeline:

Tak'arşıa âh ateşbarı çaķmam ba'de-zin,
'Alem u gün fesadı nara yakmam ba'de-zin.
Maṭla'lı bir nazire yazmışdır.

Kabil'in söz konusu gâzeline Kerküklü ünlü şa'ir 'Abdullah Şafi'de

Ateş 'aşķı gönülde birde yakmam ba'd ezin,
Şu gibi her gülşen ü gülzare aķmam ba'd ezin.
Maṭla'lı bir nazire yazmışdır. Öte yandan Kabil'in:

Saķı kerem et cam şafayı kederim var,
Sür'atle yürüt emr-i kâzadan ḥad_erim var.
Maṭla'lı lirik gâzeline yine Kerküklü şa'irlerden ferdi (Rauf):
Şon badeyi saķı ki bu sa'at seferim var.
Rencide dilim fırķat yardan kederim var.

Maṭla'lı bir nazire yazmışdır.

Kabil'in ba'zî 'aşıkane manzumeleri musiki âhengi ve anlam güzelliği sebebiyle tekyelerde ve mevlud törenlerinde yerli (maķam) formuyla okunmaķda, kasmada (Gâzel) ezgisiyle icra edilmektedir. Bu arada 1972 yılında olan ünlü maķam şinās mulla 'Abdullah Lobyacı oğlu, Kabil'in:

Gönül iklimini bir evet şişhane yandırdı,
Ol ateşbaz şahane 'acep müstane yandırdı.

Maṭla'lı gâzelini her zaman maḥalli rast maķamiyle okurdu. Günümüzdede ses şan'atkarı Muḥammed Rauf, şa'irin

Saķı kerem et cam şafayı kederim var,
Sür'atle yürüt emr-i kâzadan ḥad_erim var.

Maṭla'lı es_elerini gâzel formuyla Bağdat radyosu Türkmençe bölümü için banda doldurulmuştur .

Ḳabil hep 'aruz vezniyle yazdığı es_erlerinde çeşidli kalıpları denemiş, bu arada Türk şîirinde az kullanılan (mütefa'ilen fu'ulen mütefa'ilen fu'ulen)vezni, (düşdü)redifli iki ayrı gâzelinde kullanmıştır. Bunlardan :

Bu gece ḥayal zülfün dıl bir karara düşdü
Yolımız Hıcaz ilinden re zengbare düşdü
Maṭla'lı gâzelini , Türk şa'iri Şeyḥ Ḡalibiñ:
Yine zevrek-i derûnum kırlıup kinare düşdü.
Dayanır mı şişedir bu .. sengüsare düşdü

Maṭla'lı gâzeline nazîre olarak yazmıştır ki bununla Şeyḥ'in ardı sıra gidebilen güçlü bir şa'ir olduğunu ispatlamak istemiştir. Ḳabil'in ister âheng, ister mazmun bakımından olsun etkili şîirleri şan'at çevrelerinde tutunup benimsenmiştir. Bu şîirlerle zamanındaki şa'irler az çok ilgilendiği gibi kendinden sonra gelen şa'irlerimizde etkilenmiştir. Meftûnlerinden olan Hicri Dede bir dörtlüğün ilk beytinde belirttiği:

El-ḥaḳ ki reiss u şu'ara Şeyḥ Rızâ'dır,
Hicri sözü ama ki es_er Ḳabil'e benzer.
Yollu sözlerle şîir üslubunu Ḳabil'inkiyle değerlendirmektedir.

Kerküklü Muştafa Salim ise, az önce tes_bit etdiğimiz şîirinde Ḳabil'i , zamanının emir ül şu'arası şayıyor .

Ḳabil kendisini daha çok divan şîiri tarzında kıt'a ve gâzel yazmaya adayub başka şekillerde nazum es_erlere pek önem vermemiş ve 'aynı zamanda edebi nes_r örnekleride ortaya koymamıştır. Gerçi bir gâzeliñ maḳta' beytinde:

Ḳıta'at ü münşaatım kamu gülşen ma'arif,
O ma'arif içre Ḳabil bu da 'aşıkane düşdü.

Diyor; ancak edebi nes_rî bize ulaşmamıştır. O her halde münşaat sözüyle vazife gereği yazmış olduğu resmi tahriratı kas'd ediyor yoksa zamanında Batılaşmaya yönelen Türk Edebiyatını yakından izlemek, fırsatını bulduğu halde ve hatta Seyyid Necip Cevad oğlunun bir yazısından öğrendiğimize göre Namık Kemal ile mektuplaşarak o büyük üstadın takidrine nail olup ona telmiḥle söylediği:

Ḳabil deḡilim pir ü erbab kemalım,
Ol feyz-i şeref baḡş eyle ziba es_erim var.

Beytiyle onun ardı sıra giden muḳtefisi olduğunu belirtmekle birlikte ne Kemal'in ve ne de başka Türk Ediplerinin Batı tes_iri altında yazdıkları es_erlerine benzer bir nes_r örneği yazmamıştır. Olsa olsa Kemal'in yaygın şöhretine bina' onun üslubuyla

etkilendiğini belirtmek istiyor. Kabil ve meslektaşlarının yaşadıkları muhitte aldıkları kültür, tabiatıyla Avrupa'yı gezub dolaşan edip ve şairlerinden bambaşkadır. Bu konuyu atraitıca inceleyub üzerinde uzunca durmak mümkündür. Ama biz burada bunu, Kabil ile ilgili bir faıarayla noktalamak istiyoruz. Bu enteresan faıarayı baıa şairin akrabalarından Vehbi İzzettin Efendi anlatmışdır .

Boş zamanlarını, Kerkük'te meşhur şift(cüt)kahvede geçiren Kabil, burada karşılaştığı şan'atçı ve aydın dostları yanında, şıradan kişilerde vardı. Meclisine şıkıca devam eden muhabbetlerinden bir kaşap , şa'irin her zaman güçlü bir meddahı olmuşdu. Bir gün Kabil'in giyabında şa'irlerden söz açılmışken orada hazır bulunanlardan biri Namık Kemal'i medh etmeğe başlar ve onun Kabil'den üstün, çok yanlı bir şa'ir olduğunu söyler.. buna canı şıkılan kaşap, Kabil kahveye geldiğinde selam ve kelimadan önce kendisine: "Kabil Efendi! Gerçek mi senin fevkinde İstanbul'da Namık Kemal adında bir şa'ir vardır?" Bu münasebetsiz laf karşıısında Kabil, cāhil dostuna: "elbette" der ve şunları ilave eder: "Namık Kemal'in kendileriyle kalkup oturduğunu ve görüşüp konuşduğu kişiler hep vüzara, şadr 'azam ve dünyaca tanınmış 'ulama ve üdabadır. Ben ise her gün karşımda seni görüyorum görüyorum.. be mübarek."

1.3.Kabil'in şi'irinden Örnekler

(Terci-i bend biçimiyle felsefi tevhid)

Vezin: mef'ul mefa'il mefa'il fe'ulen
Feryād elinden senin ey şahidi yekta
Ey dilber-i dil cuy dilaram ü dilara
Her lahıada bin şuret celve edersin
Her celvede bin fitne ile şurş peydaş
Kim eyledi mazlum (...) Hüseyin'i
Kim verdi cesaret şimre ibn-i Ziyad'e
Fihrist-i rumuz el-şikem 'ilm u řaķikat
Ey hoca bulunmaz 'ulamada fazlıda
La şevle ve la kuvvete la şudrete illa
Billah tevarek ve taķaddese ta'ala
Bir āb ü havanın es_er ü āyesidir hep
Enva'-i şükufiyle çimende bu laıafat
Bir şu'leden almış ikisi Pertev-i şüfi
Kandil ü şarem ve şem'u gülsay-i rehabit

Birdir na zar h   da (...) le Müslüman
Birdir h  rem ve   a'be
Gerçi görünüyor cümle'-i eşyada hüveyda
Dest    sürur pa sine-i endam-ı kıyamet
La havle ve la kuvvete.....

*****

Bu gargahın cümle z  huratı es_erdir
Üstadı da  ı perde-i mu'yinde   adardır
Yok kimse bu 'alemde ne kim varıysa yokdur
Evham ı h  yalet ile efsane   ordur
Viran olur elbette bu ma'mure-i eflak
Ba   heyet mevzu'una kim zirvezberdir
Kimdir viren eşyaya s  k  n u h  areketi
Kimden olur 'amal gerek h  ayır ile   erdir
La havle ve la kuvvete.....

Selmane verir ba'ide iman sa'adet
Bu cehle eder   aribde küfr ile g  r  ftar
Gah bir   anman etmeye zenarini tesbih
  an'atın eder boynuna tesbihi zenar
Ki taşıt selimane verir bad u havaya
Ki bade eder taşıt selimane havadır
Nemrude verir a  ker   ahir ile cesaret
Lu  f ile h  aliline eder   ate  i g  lzare
La havle ve la kuvvete.....

Birdir   amu af'alde bir fa'il-i mu  htar
Yokdur da  ı yok fe'teberu ya evla elab  ar
Ya'  ubi eder z  r u h  azin neşe-i zevki
Feyz u naz  r Yusufi'ye Mı  ır'a cihandar
Eyy  bi eder tecrübesi h  al   ekers  z
Ol h  al ile iblisi an  r hazan mekar
G  mg   steleri sesin eden rehber ta   k  k
Rehberleride sesin eden g  mre u rüsva
La havle ve la kuvvete.....

(G.azel biçimiyle tev  hid)

Vezin: Müstefîlen fe'ulen müstefîlen fe'ulen
 Her lalesi bu bağın cam cihan tamamdır
 Şaḥan ı şükufe zarı merat dilküşadır
 Her gönçe-i ... mektup şa'-i kıdret
 Feryād 'andelibi avaz aşınadır.
 Her ser u serfirāzı bir nunhal tevḥid
 Her meyve-i derḥte manşur canfezadır
 Mirāti dilde şavfet ger olsa bilbedahe
 Her berk sebzini bir tāvṭie-i ḥoş nevadır
 Oldukda ḥüsnü mutlak piraye baḥş ḥikmet
 Her zerre Yusuf Āsa naḥbup dilerbadır
 Variysa zevkî 'aşkın güy-i nigāre 'azm et
 Feyz ferağat ile bir gülşen bakadır
 Bir luṭf u ḳahırdandır mirāti ḳalb 'a'lem
 Geh gösterir keduret geh şafa nemādır
 Bir emirden hüveyda pist u bülendi 'alem
 Her muri bir Süleyman her bumi bir hemadır
 Āvaze-i talep yok bu baḥr imtiḥanın
 Güştü şikeste kane her mevci naḥdadır
 Mahiyeti ilahiyyi Allah 'alem ancak
 Sübhaneḥü ta'ale ma'bud ma sevadır
 Ḳabil başiret olsa ol şanı' ḳadiriñ
 Burhan zāt paki keş-şemis fi el-decadır
 (Gazel Biçimiyle Na'at)
 Vezin: Mef'ul Mefa'il Mefa'il Fe'ulen
 Sensin güzelim şāhid yektāyı nebut
 Perverde aḡuş temannayı nebut
 Sensin o şeref baḥş-i risālet ki seninle
 Tebrik olunur ḥal'at valay-i nebut
 Arayış örnek sıra perde-i tevḥid
 Piraye-i deyhim ma'layı nebut
 Maḥbub Ḥuda nur hada Aḥmed Muḥtar
 Ḥayr El-Ḥalf Ādem u Ḥavvayı nebut
 'Alem yogiyken tıtmuş idi ey şah levlah

Damankş du dest tulay nebut
 Maḵs-ud Huda hılḵat gününde sensin
 Ey ma ḥaşal evvel u aḥirayı nebut
 Allah seni zatında maḥşuş yaratdı
 Sevdi seni maḥlûḵda mevlayı nebut
 Bin cān ile Ḳabil ne'line ḵurban
 Ey na'li şerifin ḵadem arayı nebut
 (Gazel Biçimiyle Na'at)
 Vezin: (Fa'ilatin) F'ilatin F'ilatin F'ilatin Fi'lin (Fi'len)
 Ka'betül Allah raḥındır ḥacerul esved ḥal
 Nokta-i nūr nebutdur eya bedr u kemal
 Ey serayı perde-i tevḥidde maḥbub ele
 Ey gubār ḵademin ziyneti 'arş mu'tal
 Hızmet fāḥire-i na'l şerifinle senin
 Naz eder ḥazret Cebril emin üzere Bilal
 Cümle avşaf kemalatini Ḳuran ḵadim
 Eylemiş ḥame-i ḵudretle deraguş māl
 Eylmeiş ḵadrini Allah 'ala el-'alā
 Sana maḥşuşdur ol mertebe-i 'al el-'al
 Ne felek daire-i şevket iclalında
 Paye-i rifat ḵaderindir eya faḥr celal
 Birdaḥı na'l şafa baḥşına yzü sürmek içün
 Gāḥ bedr olmada der ḵarş ḵamar gāḥ hilāl
 Seni Allah biliyor ḥazret Allah'ıda sen
 'İlm ḥiyretle ne sud eylemek eczayı maḵāl
 Ṭab' Ḳabil' de eğer fayz- mesih olsa yine
 Ayrımaz damın avşafına engeşt ḥayal
 (Gazel Biçimiyle Medḥiyye)
 Vezin: (Fa'ilatun) Fi'latun Fi'latun Fi'latun Fi'lin (Fa'lan)
 Raḥmet muḥz ḥudadır 'Ömer İbn El-Ḥaṭṭab
 Muş'il nur hedadır 'Ömer İbn El-Ḥaṭṭab
 Nir 'azām din bedr münir imān.
 Din u imān ziyadır 'Ömer İbn El-Ḥaṭṭab
 Şah din perver şulṭan keramet 'invan

Daver her du serdar 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Levḥe-i sinesi mevrūd iradat ilah
 Muḫḫır sır fetadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Yaver ekrem şulṭan serir levlak
 'Abd mümtaz ḥḍadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 'İlm feth ḫafer ray-et 'iz u naşrat
 Ṭoḥ sancag livadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Şevket salṭanatı ḫırka-i peşminesidir
 Şah be-kubur u riyadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Z-at ferḥandesı bir ḫalkat müstes nadır
 'Arş vaḥdetde ḥümadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Guher z-at geran ḫader temanası ile
 Ḥazreti baḫş ḥudadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Hame-i din u mubin mahe-i küfr u zālal
 Seyf meşru' ḥudadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Es_er 'avn 'inayetleri ya (Sari)dir
 Hame-i seyf gāzadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Can feda cümle-i yaren Resül Allah'a
 El-ḫaḫ engeşt nemadır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Ḳadrini eylemiş Allah 'ala el-'Alaa
 Ḳurretül 'Ayn 'uladır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 Eyledim dergahına 'arz deḫalet Ḳabil
 Derdi 'işyana şifa,dır 'Ömer İbn El-Haṭṭab
 (Gazel Biçimiyle Medḥiye)
 Vezin: Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilatun fa'ilen
 Ḥ.āk dergahın celayı cān bahadır ya 'Ali
 Dide-i ger u beyana ṭutyadır ya 'Ali
 Maṭla' şems ḫaḫikatdır vücudı kemalın
 Ṭal'atın a.yna-i vaḥdet nemadır ya 'Ali
 Muḫarrem ḫalvet serayı sır u vaḥdet sensin
 Bin lüṭfun Cebrail'e rehnumadır ya 'Ali
 Feyz muṭlak nur müşteḫ raḫmet reb el-felek
 Heyetin mecmu'a-i lüṭf ḥḍadır ya 'Ali
 Sensin ol maḫbub yektayı ḫabib Allah kim

Z-atı pa-kin fahr kul aşfiyadır ya 'Ali
 Cürm 'isyan ile ma'lulum Meded ya Eba El-Hasan
 'illet u 'işyanıma lütfün devadır ya 'Ali
 Sensin ol iksiri 'azam kim gubar maqdemin
 Dembedem piraye-i 'arş u 'aladır ya 'Ali
 Hol mahşerde şefi'im ol Hüseyin'nin 'aşkına
 Her niyazın derge hâkda revadır ya 'Ali
 Sıdkı imân yekinin hâl mutemde hemân
 Hâkka teslimimle tevdi'im sanadır ya 'Ali
 Dergeh rahmet medarında sen meskindir
 Kabil nacize lutf et be nevâdır ya 'Ali
 (Gazel Biçimiyle Medhiye)
 Vezin: Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'lin
 Bareke Allahu ey zeminiñ hoca-i fazıl teri
 Ey 'Irakın bu 'ala sinayı hikmet kesteri
 Nazım mu'ciz beyansın şa'ir seher âferin
 Sensin el-hâk 'alem 'asrın ma'arif perveri
 Fazlına nisbetle atfâl debüstan resniñ
 Gerçi kim meşhurdur fazl ile sa'd es_eri
 Guher manzumüne karşı hariri sadedir
 Şaşmadır nuzm nizamı münşeat enveri
 Görmemiş z-atın gibi çeşm şenay felek
 Bir edip kamili bir kâmil danşuri
 Şayd eder şahin fikrin fark ma'na olsa ger
 Üç 'aladır o zer çarh ma'ladan biri
 Bahtiyar ol valı 'alidir el-hâk kim olub
 Vaye-i tab'inla bu ni'met celilin mazharı
 Nazm 'al el-'al takrizin ederdim kamiya
 Ruḥ firdevsi ki olsaydı ḥiyam pervazine
 Ey ma'arif kaydının her vecihle serdefteri
 (Gazel)
 Vezin: Mef'ul Mefa'il Mefa'il Fe'ulen
 Sakı kerem et cam şafayı kederim var
 Sür'atla yürüt emr kazadan hazrim var

Pir oldu gönül meyl havayı vatan eyler
 Lebriz kadeh şun bana sakı seferim var
 Mürdüm gibi gül güşe-i çeşmimde makam et
 Luţf eyle gözüm nuru geh zû'fi başarım var
 Kaşane-i derd u elem u miḥnet u gâmdır
 Bak saye-i 'aşkı~nda gönülde nelerim var
 Cem'iyet igyar ile sen bizim tırbada
 Dün gece şafa eylediginden haberim var
 'Alamesiyim 'ilm ma'ani ve beyanın
 Yogiysa revacım piru erbabı kemalım
 Ol feyzi şeref bahş ile ziba es_erim var
 (Gazel)

Vezin: Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilun
 Fayz istigḥa bu bağı~n meyve-i nanındadır
 Kimya meyḥanenin ḥak tırbanakındadır
 Serfiraz olmuşsa makşudun tavazu' pişe kıl
 Serve bakma fayz' alviyet anın ḥakındadır
 Ḥakkı batıldan tafrik etmekle mümtaz olmalı
 İmtiyazı herkesin mizân idrâkındadır
 Neşe-i yab lezzet iftârında olmaz ruzenin
 Bılṭab' mürd ḥasisin zevki imsakındadır
 Bir şah şevket seray ḥüsne oldum müptela
 Gerdenim zincir viş piveste nezakindedir
 Adamı arayış cah eylemez zaten aşil
 Herkesin ḥüsn aşâlet tînet pakindedir
 Bir kesilmez maceradır derd 'aşkı Kabil'in
 'Ayn mecrasını çâre çeşm nemnakendedir
 (Gazel)

Vezin: Mefa'ilin Mefa'ilin Mefa'ilin Mefa'ilin
 Medar sernüştum ḥame-i Kerbû Beladan'dır
 Zâmir hılkatım ḥak kazayı Kerbela'dandır
 Yıkılmam işkibar cür bedadıyla gerdunun
 Benim bünyada zâtım senin kühsar kazadandır

Şaşımam rüzgārın fitnesiyle sel miḥnetde
 Ben ol Nuḥ'um necatım beḥr tufān fenadandır
 Yakılmaz ehli teslim u tevekkül nar Nemrud'e
 Ḥalilül Allah'a gülzār olması fayz rızadandır
 Vefadır ol yolunda müstekim merd yek renk ol
 Sek aşḥabı kehf'in ḳadri as_ari vefadandır
 Revan olduğça (...) çeşmim artar şu'le-i āhım
 Dū çeşmim macerası bir kesilmez maceradandır
 Degil terḳib-i 'ālem ḥak u bād ve āteşten
 Mişyet ḥak şinās ol ḥalk eşyadıḥ ḥudadandır,
 Tecerrüd 'aleminde himmet ile şahs muhem ol
 Cihanda emn ū rah-et saye-i bal hümadandır
 Riyadan içtinab et 'ibret al bir hışşadan şufi
 O zühd u küfür encamın esası bu riyadandır
 Medara eylemez erbabı danışla medarata
 Mudbir çarḥ gerdun olsa olsa çarpadandır
 Furuḡ ḥikmet-i nazmımdan elbet gözyumar cāhil
 Ḥaraş dide-i ḥaffaş tes_ir ziyadandır
 Raḥinde ra gibi ḥal siyahın bir dem ayrılmaz
 Benim dag' derunum aḥ mahru oradandır
 Düşüb çah belaya Yusuf asatire ruz olmak
 Birader ḥazer ḳıl Ḳabil ahır aşdıḳadandır.
 (Gāzel)

Vezin: (Fa'latun) Fi'latun Fi'latun Fi'latun Fi'lin (Fi'len)
 'Aḳıl meydane zuhurat ederek çekme melal
 'Aḳıl endişe fūhm olamaz ḥikmeti ḥāl
 Naḳışı kāmīl eder kamili naḳış devran
 Gah bedir olmada cam ḳamer gah hilāl
 Yaşasun devlet şahşına maḥviyet kim
 Ne zevalında kemal ve ne kemalında zeval
 Gerçi bir kıymeti taḳdir olacak māl degil
 Ne kemal ehline mal oldu ne mal oldu kemal
 Kimsenin izlāl kimsenin lüṭf ile mas'ud eyler
 Bilbedaha görünüyor ḥal ebu cehel u bilal

Şöhret vaşlına na'ile egerci Ramazan
 Şahid 'idi deragüş eden ama Şevval
 Koç başunçun sana kurbân olurum etsen eger
 'idi azhâda lebünden bana bir büse halal
 Nola kaşanemi teşrif ile tenvir etsen
 Bu gece kâderdir ey şâhid kervi huşal
 Pekde idrak edemez genhini kâderin Kabil
 Eyleme müstakim eyle temennayı halal
 (Gazel)

Vezin: Fa'îlatun Fa'îlatun Fa'îlatun Fa'îlun
 Hâk pâk nagından terki b olmuş hılkatım
 Mest eder 'aşkî neşe-i keyifteyim
 Olmayan va kîf gönülde hikmet endişeme
 Cur nefahım eyleme elbet la übali hey'etim
 Luţf yarana mukabil hiyretimden 'acizim
 Gösterir maḳhur 'alemde beni miḥvetim
 Devlet 'aşkîn emir saltanat pırasıyım
 'iz u cahım hilm u temkinim tavazu' şevketim
 Hey'etim haffaş tıynetler görünce göz yumar
 'Adeta mihr cihan efıruzdır mahiyetim
 Derge rahmet medar yare Kabil yüz sure
 Mesavi yare baş egmez 'ulu himmetim
 (Gazel)

Vezin: Fa'îlatun Fa'îlatun Fa'îlun
 Müptelayı 'aşkînım ben firkat olsun olmasun
 Miḥnet hicrinle şâdım vuşlat olsun olmasun
 Fayz temkin u s_ebat u şıdkıyla azadeyim
 Neylerim hürriyeti hürriyet olsun olmasun
 Her işi ta'dil içün vicdan kamildir kefil
 Var mı hacet hâk işinde hiccet olsun olmasun
 Mevzildem başımda efser 'ırfandır
 İstemem deyhim u cah devlet olsun olmasun
 Kâlbi hâlis eylemez iksir 'azam olsada
 Merdebestirde hüsnu şuret olsun olmasun

Şirmerd ol merdem süfli nihad olma şaķın
 Muceb iķbal u cenah 'izzet olsun olmasun
 Mikr u tezvir ĥilden iķtinab et kâmil ol
 'Aşrımızda bu dena'et olsun olmasun
 'İzzet nefis ile 'ulvetiyle mümtaz olmalı
 Şimdi varsun bu şerefde rag̃bet olsun olmasun
 Sözlerim Ķabil tehi mağzan içün beyhudedir
 Şive-i nazmımda ders ĥikmet olsun olmasun
 (Eksik Gâzel)

Vezin: Fa'îlatun Fa'îlatun Fa'îlun
 Şufi vecahatın var zevk ĥaķikâtın yok
 Bir zevk 'aşk lazım şavm u şalata karşı
 Benden niçun tegâful ey mest naz bilmem
 Canlar feda ederdim bir iltifate karşı
 Mecnun olurdum ahır bu ka'inata karşı
 Ma'na tıraz olursa mümtaz olurdu Ķabil
 Arbab fazl içinde birçok zevata karşı
 (Gâzel)

Vezin: Mefa'îlun Mefa'îlun Mefa'îlun Mefa'îlun
 Fûsun 'iz u caha dil veren divanedir bence
 Fûsun 'iz u rıf'at toğrusu efsanedir bence
 Bu evza' üzere 'alem bir tiyatro ĥanedir bence
 Şafa mide vefa pir mağnada luţf saķide
 Medar feyz himmet varıysa meĥanedir bence
 Esir 'aşk olub kurtulmak esbab 'ilaķeyden
 Ferağet 'aleminde şevket şahanedir bence
 Tutar penhan dilde sır 'aşkı terki can eyler
 Şehit namdare 'aşk olan pervanedir bence
 Senin ey saķi-i bezm ĥader bir luţf maĥşuşun
 Negah merĥametle yüz tolu peymanedir bence
 Yeter şuret pirset ol zülf u ĥale Ķabil aldanma
 Beladır rahzindir ĥayd dam vedanedir bence
 'İlacı derd 'işyanın kemâl-i 'iciz ile Ķabil
 Nedametle atılmış na'za-i müstanedir bence

Gazel

Vezin: Mef'ul Mefa'il Mefa'il Fa'ulun
 Ülfet deyu aḥbaba ḥıyanet yeni çıkdı
 Bu tırfa muḥabbet u şadaḳat yeni çıkdı
 Te'min edub şzhara ḥuvvetle ayağ çek
 Bu 'aşırda şeyḥim bu keramet yeni çıkdı
 Tezvir aracifde taḥşil fūnun et
 Kānun zekada bu mehareṭ yeni çıkdı
 Namusu feda 'arzı heba giyreti pemal
 İḳbal içün enva' deba'et yeni çıkdı
 Bir be günahı olmaḳ içün mücrime 'ibret
 Mes'ul eden erbabı 'adalet yeni çıkdı
 İmānı binin dini yedek mezhebi mehmuz
 Etmeklede ta'ḳib liyakat yeni çıkdı
 Aḡrazda meşru' imiş isnad cinayet
 Ol yogıydı böyle rivayet yeni çıkdı
 Seccade ile hırḳa-i sitar 'uyub
 Alayış zühd ile zalalet yeni çıkdı
 Kābil seṇamı ḳaldı bu sözlerine lazım
 Ol var idi yoksa bu ḥalet yeni çıkdı
 (Gazel)

Vezin: Mefa'ilun Mefa'ilun Mefa'ilun Mefa'ilun
 Gönül iklimini bir āfet şışhane yandırdı
 Kūmanda etdi kafir ḡamzesin ṭabur mezgane
 Kārarım 'arş edince āteş suzane yandırdı
 Düşüb dar elhavada 'aşkına suzan olduğum bilmez
 Kimim ben yandıran kimdir yanan kim ya ne yandırdı?
 Olunca zülfi dirhem şaneden aşifte ḥal oldum
 Beni yandırmadı zülfü perişan şane yandırdı
 Bırakdı ateşi dil Ka'besini kendi yanıttı
 Kūlah işkeste perçem deste gözler 'invana yandırdı
 Meded Allah'dan olmazsa Kābil ḳalmadı çāre
 O āteş paresi dünyayı yandan yana yandırdı
 (Önceki Gazelin Kendi Tahmisi)

Vezin: Mefa'ilun Mefa'ilun Mefa'ilun Mefa'ilun
 Beni bşr seru ķed bir dilber devrane yandırdı
 Yakub ķalbi ĥazini ŧem'vuş pervane yandırdı
 Ezub bağrım nezaketle cefakarına yandırdı
 Gönül iķlimini bir afet ŧiŧhane yandırdı
 Ol ateşbaz ŧahane 'aceb mestane yandırdı
 Müyesser olsa 'aŧıķ devlet vaşıl canana
 Kılıyor her günde binkez can feda kakil perişana
 Naşıl taķet getürsun serteser ol tir pekane
 Kımanda etdi kafir ġamzesin ŧabur mezgane
 Kşararım 'arş edince ateş suzana yandırdı
 Gidub 'aķl u ŧu'urum zervenalan olduğum bilmez
 Reh 'iŧķında cananım ne geryan olduğum bilmez
 Muķim 'aŧķı hem ĥüsnüne ĥayran olduğum bilmez
 Düşüb dar elhavada 'aŧķına suzan olduğum bilmez
 Kimim ben yandıran kimdir yanan kim ya ne yandırdı?
 Görünce taķ ebrusun o ŧahın be mecal oldum
 Düşüb deŧt ġama ŧevķıyle ġayet pemal oldum
 Furuğı ŧla'atından mahın ŧuret mis_al oldum
 Olunca zülfi dirhem ŧaneden aŧifte ĥal oldum
 Beni yandırmadı zülfü perişan ŧane yandırdı
 Bu kez gösterdi 'arız ol peri ruyında yanťurdu
 Bırakdı ah ile vahı o zalım kendi yanťurdu
 Görüb katlim reva ol çeşm cellad kendi yanťurdu
 Bırakdı ateşi dil Ka'besini kendi yanťurdu
 Külah iŧkeste perçem deste gözler 'invana yandırdı
 Kşadı ŧimşad 'ir'ir mah ru bir ŧuĥ nursete
 Olur her ĥandasıyle 'aŧıķan ĥayran u dembeste
 Eder göz ġamzesiyle 'alemi virane dilĥasta
 Külah iŧkeste perçem deste gözler ĥasta leb beste
 Gezer mest u ĥarman 'alemi 'invana yandırdı
 Eğer 'arz eylesen ĥal dilim be-vefa yäre
 Baņa müŧküldür ol senin dil ta eylesun çäre
 Ümid etmekden a'la yokdur dergâh sitare

Meded Allahdan olmazsa abil almadı  re
Ol ateş pasesi dünyayı yandan yana yandırdı
(ı'a)

Vezin: Mef'ul Mefa'il Mef'ul Mefa'il
G stermiye 'aş ehline adabı vefaya
Eyyub'ı odu daire-i renc'inada
La yes'el emrinde kemal üzere s_ebat et
al daire-i merkez teslim rızada
Yok ikmetin esrarına bir 'arif k mil
Geri görünür bir cümle-i aşıyada hüveyda
(ı'a)

Vezin: Fa'latun Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilu
Bitdi eşmimrugını aldı fitili sadesiz
G z ıragı oldu muhta köhne zeytun yagına
Mehrolur celvede dil müptela göz be-furug
ıl meded Allah i n pirim bu gönlüm dagına

Tarili Mazumeler:

(Kerkük'de Taş Köprü'n n Yapım Tarii)

Vezin: Fa'latun Fa'latun Fa'ilun
Cevherin tariini abil dedi
Fe'ibiru haza şırat müstekim(1292)

*****

(Korya arşısında Hacı 'Abdi Beg Cami'nin Yapımı)

Vezin: (Fa'latun) Fa'latun Fa'latun Fa'lun (Fa'lun)

Hacı 'Adbi bege ayurub negah
Lu h k bu fenada abl el-mevt
Yapdı asbi bu ma'bedi el-h k
Oldu zahir cema'at ire bir şavt
ıkdı tarii abil ebcedsiz
'Accilu bisşalatı abl el-mevt(1302)

*****

(Korya arşısın'da Molla Sa'id Adlı Hacı Hızır Cami'nin Yapımı)

Vezin: Fa'latun Fa'latun Fa'latun Fa'lun
Ma'nevi ve tevfi-i isan ilahidir bu kim

Mazher oldu luṭf ḥaḳḳa ḥacı ‘Abdi beg yine
 Yapdurub bu ma‘bedi cennet nemayı ‘aşḳ ola
 Ġubṭa eyler toḡrusu firdevs-i a‘la ṭarḥına
 Ba’ Bismillah ile Ḳabil dedi tariḥni
 Yapdı beyt Allah ḥaḳḳa Ḥacı beg ḥaḳ ‘aşḳına(1304)
 *****

(Kerkük’de Bulaḳ Maḥallesinde Seccade-i Nebevi İçin Yapdırılan Maḳamın Tariḥi)
 Vezin: Mefa‘lin Mefa‘ilin Mefa‘ilin Mefa‘ilin
 İlahi çok yaşısun ḥazreti ‘Abdülḥamid Ḥan Kim
 Vücut-i aḳdasi mihri cihān efruz milletdir
 Mülk siyret sekendir mu‘delat ḥaḳan çim ḳudret
 Geh derbandır nuṣret medarı şan u şevketdir
 Fuadı mazḥarı envar esrar ilahidir
 Zāmiri celve gah fayz iḥsan u kerametdir
 Resul El-Allah ḥoşnud eylemiş as_arı ḥayrıyla
 O fayz cavidan şerfiyab sa‘adetdir
 Yogiyken zairine bir ziyaretgah maḥşuşdur
 O sa‘d ekbere kim perde-i çeşm şerafetdir
 Şeref zeyb senuḥ oldu heman ferman ‘alisi
 Yapıldı bu maḳam El-Ḥaḳ ḡeḥ tarhi reşin cenettidir
 Çıḳub Cebril bam ‘arşa Ḳabil söyledi tariḥ
 Makam Es‘ad seccade ser nebutdur(1310)
 *****

(Kerkük’de İmam Ḳasım Maḳadinin Ta‘miri)
 Vezin: Fa‘ilatun Fa‘ilatun Fa‘ilatun Fa‘ilun
 Ḥazret ‘Abdülḥamid Ḥan meraḥim pişenin
 Fayz alur luṭf celilinden hemişe ḥaş u ‘am
 Çok yaşısun ya Rab ol ḥaḳan kem endiş kim
 Aza çok ta‘mire muḥtaç olmuşken bu maḳam
 ‘Arz edildi ḥal vaḳı’ dergeh ‘alisine
 Geldi ferman hümayun şerefbaḥş maram
 Yapdılar bu ḳubbaya nu ṭarḥtir bünyad kim
 Oldu El-Ḥaḳ muceb ḥoşnude-i ḥayr el-anam
 Ḥarf manḳuṭ ile Ḳabil söyledi tariḥni

Qasım evladı 'Alî El-Murtaza'dır bu imam(1312)

*****

(Celal Paşa'nın Kerkük Mutaşarrıflığına Ta'yini)

Vezin: (Fa'latun) Fa'latun Fa'latun Fa'lin (Fa'lun)

Kerkük'e erse başı Kerkük'ün

Hakkı var şimdi kadri 'al oldu

Getdi eyam naḥs u bed viran

Rûz feyrûz meh u sal oldu

Gergah fûsun mekr u ḥiyel

Yakulub düşdü peymâl oldu

Şûret-i ḥalimede nifaḥ u fesad

Gayri şemidnekiru maḥal oldu

Kisve-i ḥakda celve-i baṭl

Seḥer idi muceb ḥlal oldu

Ṭur u avza'lar nemaşiler

Şabih vuş ḥake ruymal oldu

Çıkıdı serden havayı ibtila

İsmi var cismi yok ḥayal oldu

Bitdi iktidar mal oldu

Oldular âşaf ḥabibe maḥar(ʔ)

Şöhret u şânı bir kemal oldu

Şeref maḥdemiyle tebdile

Su' aḥval ḥüsnü ḥal oldu

Ya'ni kim ḥazret Celal El-Din

Maḥzar luṭf la yezal oldu

Zât ferḥındası necabetle

Gevher ferd mis'al oldu

Fayz na'ati celilin ile gönül

Aşfa maḥzen mal oldu

Zevk tarih cevherinle

Sine-i genc lâl oldu

Bir mübşir çıkub dedi tarih

Memleket maḥzar celal oldu(1313)

*****

(‘Ata’u Allah Paşa’nın Bağdat Valiliğine Âtanması)

Vezin: (Fa’îlatun) Fi’latun Fi’latun Fi’latun Fi’lun (Fi’len)

Ne güzel bahtı ne bir ehter tabındası var

Gürre-i arzda Bağdat behşet abadın

Şubh rehşarine şemdinkiru bir hal olmaz

Cennet olsaydı ger şam şeref bünyadın

Eyledi vale-i ‘alisi ‘Aṭa’ El-Allah’ı

Es_eri lutfını o sultan kerem mu’tadin

Z`at ferhındası Bağdad’a olunca Muşul

‘Adl u dadı ile mehv oldu adı bedadın

Oldu ‘ali bu mekin ile mekanın şerefi

Afrin hükümüne bu emri kaza icadın

Şeref maḳdemin müjde-i cān bahşı eyle

Ṭab’ı ma’inle tolub Kabil nazm enşadın

Cam cevherle bu tarihî mücevher yazdı

Parladı kevkeb iḳbalına bak Bağdad’ın(1324)

*****

(Kerkük Ḳal’asindeki Rifa’i Dergāhı’nın Yapımı)

Vezin: Fa’îlatun Fa’îlatun Fa’îlatun Fa’îlun

Ḳubbe-i ‘alliyesine seyr et şerafet bundadır

Beyt ma’mur maḳdesdir emanet bundadır

Celve gah işraf ervaḥ ehli Allah’dır

Zıkr illa Allah ayet rahmet bundadır

Heybet mes’udu bir ṭor tecliyatdır

‘Aşık isen cezbe-i ḥüsn u melaḥet bundadır

Olmaḳ istersen ‘ubudetiyle maḳbul ilah

Baş egub gül mescide ‘ibadet bundadır

Ĥak paki maye-i iksir-i 'azamdır bunūñ
 İltica et ĥalis ol qalb ile ĥikmet bundadır
 Ĥalka-i zikrindedir esrar 'aşq ma'rifet
 Zevk u cid u şevk fayz himmet bundadır
 Naz eder ne kûbbe-i gerdune fevk günbedi
 Toḥ sancag' rifa'i şan rif'at bundadır
 'Arif Billah seydi bu el-hûda dergahidir
 Merkez maḳşududur yahu hidayet bundadır
 Ceddi-i 'alası rifa'i seyyid Aḥmeddir anūñ
 Şahbaz evliyadandır keramet bundadır
 Mazhar sir тариқdir vücud kamili
 Salik rah şeri'atdır ḥaḳiḳat bundadır
 Zevk inşasıyle Kabil 'arz eder tarih tam
 Bu ehuda dergahidir zahid sa'adet bundadır(1315)

*****

(Şa'ir Şafî'nin mezarı taşına Kabil'in Yazdığı Tarihli Kıt'a)
 Vezin: (Fa'ilatun) Fa'latun Fa'latun Fa'latun Fi'lin (Fi'len)
 Maḥzen fazl u hüner şafi-i pakize seyr
 Kâsvet 'alemi terk etdi vuşala yetdi
 Çar tekbir ile menaḳuṭ bu tarihî dedim
 Pir ferḥanda atfâl ma'arif getdi(1316)

*****

(Kerkük Qal'asında Danyal Nebi Cam'nin Mezarlığında Gömülen Altıncı Orduya
 Bağlı Nizamiyye On İkinci Fırka Kumandanı Feriḳ Hacı Luṭfi Paşanın Mezar taşına
 Yazılan Tarihli Kıt'a)
 Vezin: Fa'latun Fi'latun Fi'latun Fi'lun
 Ḥeyf kim getdi cihandan koy El-Tedbir

Şadık devlet islam ferik yekta
 Hizmet faħiresine can ile ifa etdi
 Hüsñ hizmetiyle olub mazhar luţf mevla
 Naql edub keşur ‘aķibaya anı emir kader
 Eyledi fayz diyanetle (behşeti) ma’va
 Harf manţuk ile Kabil dedi tarihni tam
 Na’il zevk na’im oldu bu luţfı paşa(1317)

*****

(Kifri İlçesinde Yapdırılan Reşdiye Mektebi)
 Vezin: Fa’ilatun Fa’ilatun Fa’ilatun Fa’ilun
 Hızret ‘Abdülhamid Han ma’arif perverin
 Buldu devrinde şüküh ‘ilm u ‘irfan tımtırak
 Ayırdı bir rütbe kemal u fazl erbab hüner
 Oldu lebriz ma’arif cümle-i ehli ‘Irak
 Sabesinde var ola kaimaķam şaf dil
 Bu kaza ehlin belay cehilden kıldı irak
 Ya’ni ‘Abdül’aziz pek tıynet cühd edub
 Buldu teşvikle erbab himyet iştiyak
 Mekteb ‘ilm u ma’arif olmağa yapdırdı bir
 S_anisi yok tarh nu ma’mure-i ‘ali ruvaķ
 Oldurur yaver bu es_er ‘aziz ikmaline
 Etdiler maşruf himmet nice erbab vufaķ
 Geldi bir Kabil dedi tarih cevherdarini
 Mekteb rüşdiye açdırdı vücud ittifaķ(1318)

*****

(Kerküklü Şa’ir ve Edib Efcan Begzade Şalih Beg Bin Muţaza Beg’in Mezarı Taşına
 Yazılan Tarihli Kıt’a)

Vezin: Fa'ilatun Fa'ilatun Fa'ilatun Fi'lun
 Mir cem'iyet erbab ma'arif getdi
 Ah u gülzar ma'nide haqikat güliydı
 Tab'ı bir mertebe lebriz turatıydı kim
 Her sözü gülşen ma'nide birer sünbülüydü
 Cevheri söyledi tarih tarih vefatın Qabil
 Mir hoş meşrebiydi zahid u 'arif diliydi (1319)

2. Zarflar

Yer, zaman, miktar ve hal anlamı taşıyan zarflar, sıfatlar gibi kullanılmaz, kullanıldıkları durumda isim olmaktadır. "Zarflar sıfatların, başka fillerin önüne gelerek onların manasını değiştiren isimlerdir. Her isim buna müsait değildir. Müsait olanlar yer, zaman, hal ve miktar isimleridir" (Ergin,2009:280) .

Yine Ergin'e (Ergin,2009:280) göre, "Zarfların sıfat ve zarfın önüne gelmesi, onların manasını değiştirmesi aslında bir sıfat fonksiyonudur ".

2.1 .Yer-Yön Zarfları:

*Aşağı:

Bunun üzerine Dede, onun ölüm tarihini aşağıdaki dörtlülle söyler (S.4).

*İleri: İlk tahşilini mahalle mektebelerinde yapmış daha sonra Tokadlı medresesinde zamanın ileri gelen 'alimlerin tahşilini ikmale çalışmıştır (S.3).

*Öte:

-Qabil,yazdığı fahriyeli beytleriyle haklı olarak ikide birde öteki şairler gibi öğrenmektedir (S.7).

-Maqla'lı bir nazire yazmıştır. Öte yandan Qabil'in (S.9).

*Togru :

-Fusun 'iz u rifat togrusu efsanedir bence (S.40).

-Gubta eyler togrusu firdevs-i a'la tarhına (S.52).

2.2 .Miktar (Azlık-Çokluk) Zarfları:

*Az:

-Bu hususda ba~na pek az sayıda kişiler yardım elini uzatarak 'aile kütüphanelerinde yıpranup kalmış ba'zı perişan evrak-ı faidemize şunmuşlardır (S.2).

-hayatı hakkında az çok bilgileri ve şi'irinden elime geçen elli kadar (S.2).

-bu arada Türk şi'irinde az kullanılan (mütefa'ilen fu'ulen mütefa'ilen fu'ulen) vezni, (düşdü)redifli iki ayrı gâzelinde kullanmıştır (S.9).

-Bu şi'irlerle zamanındaki şa'irler az çok ilgilendiği gibi kendinden sonra gelen şa'irlerimizde etkilenmiştir (S.10).

-Kerküklü Muştafa Salim ise, az önce tes'bit etdiğimiz şi'irinde Kabil'i , zamanının emir ül şu'arası sayıyor (S.10) .

*Çok:

-Şeyh Rıza hecvede, Şafi ve Ya'kub daha çok memleket umurunda,Kabil ise zühd ü hikmiyyatda temayüz etmişlerdir (S.6).

-Şa'ir es'erlerini daha çok gâzel tarzıyla yazmakla birlikte konu i'tibarıyla hep tevhid, münacat, na'at, medhiye, züh ü hikmiyyata haşr etmiştir (S.6).

-Tarih düşürmede mahir bir şan'atçı olan şa'ir, zamanında bir çok tesislerin, ayrıca vazifelere atama ve ölüm evlayelerinin tarihlerini nazma çekmiştir (S.6).

- Kabil, kelime oyunlarıylada ba'zen ilgilenmişsede şi'irlerinde daha çok ağır başlıklı ve konu sebebiyle ciddiyetini koruya bilmiştir (S.6).

-Nitekim ba'zı şa'irlerin es'erlerini tanzir ederken o şi'irlerini taklid etmekten çok aşıl nazımlarıyla karşı duyduğu muhabbeti dile getirmek ister (S.7).

-Onun ba'zı şi'irler bir çokları tanzir ve tahmis etmiştir (S.8).

-Kabil kendisini daha çok divan şi'iri tarzında kıt'a ve gâzel yazmaya adayub başka şekillerde nazum es'arlere pek önem vermemiş (S.10).

-Çok yanlı bir şa'ir olduğunu söyler (S.11).

-İlahi çok yaşasun hâzreti 'Abdülhamid Han Kim (S.52).

-Aza çok ta'mire muhtaç olmuşken bu makam (S.53).

*Daha :

-İlk tahşilini mahalle mektebelerinde yapmış daha sonra Tökadlı medresesinde zamanın ileri gelen 'alimlerin tahşilini ikmale çalışmıştır (S.3) .

-Rümi 1317 tarihinde Kerkük Bidayet mahkemesi 'azalığında bulunan şa'irimizin daha sonra görme kabiliyetin fazlaca zayıfladığını bazı şii'irlerinden öneriyoruz (S.3).

-Şeyh Rıza hecvede, Şafi ve Ya'kub daha çok memleket umurunda, Kabil ise zühd ü hikmiyyatda temayüz etmişlerdir (S.6)

-Şa'ir es_erlerini daha çok gâzel tarzıyla yazmakla birlikte konu i'tibarıyla hep tevhid, münacat, na'at, medhiye, zühü hikmiyyata haşr etmiştir (S.6).

-Kabil, kelime oyunlarıyla da ba'zen ilgilenmişse de şii'irlerinde daha çok ağır başlıklı ve konu sebebiyle ciddiyetini koruya bilmiştir (S.6).

-Şi'riyle müteleziz olmayacaklarını ve daha doğrusu es_erinden bir şeyler anlamayacaklarını söylüyor (S.7).

-Kabil kendisini daha çok divan şii'ri tarzında kıt'a ve gâzel yazmaya adayub başka şekillerde nazum es_erlere pek önem vermemiş (S.10).

*Kadar:

-hayatı hakkında az çok bilgileri ve şii'irinden elime geçen elli kadar (S.2).

-Şii'irleriyle övünmede eski şa'irler kadar mübalağaye kapılmadığını, hikmet dolu es_erlerini veciz bir şekilde ifade ettiğini görüyoruz (S.7).

-Ne kadar muznib isemde es_er kudretinim (S.16).

-Ne kadar süfela perset olsa felek sen olma (S.43).

*Oldukça:

-Sine-i şafadan oldukça zâmirinde hayal (S.23).

-Revan oldukça (...) çeşmim artar şu'le-i âhım (S.29).

*Pek:

-Bu hususda bana pek az sayıda kişiler yardım elini uzatarak 'aile kütüphanelerinde yıpranup kalmış bazı perişan evrak-ı faidemize şunmuşlardır (S.2).

-Şu var ki bazı şii'irleri kuru ve densiz bir görünüşte olup istenilen heyecanı pek vermiyor (S.7).

-Kabil kendisini daha çok divan şii'ri tarzında kıt'a ve gâzel yazmaya adayub başka şekillerde nazum es_erlere pek önem vermemiş ve 'aynı zamanda edebi nes_r örnekleride ortaya koymamıştır (S.10).

-Ya'ni 'Abdül'aziz pek tıynet cühd edub (S.58).

Sonuç

Bu çalışmada, özellikle seçtiğimiz şairin hayatını transkript ederek, elimizden geldiğince özet bir şekilde anlatmaya gayret ettik. Bu konuyu ele almamızın temel sebebi, daha önce üzerinde çalışılmamış bir alan olması ve eski yazıyı okuyamayan bireylere kolaylık sağlamaktır. Bu amaçla, transkripsiyon işaretlerini kullanarak metni günümüz Türkçesine aktardık.

İnceleme yaptığımız kaynaklardan biri, şair Ata Terzibaşının birçok şairin hayatını ele aldığı kitaplarından olan Türkmen şairi Kerküklü Kabil'e dair eseridir. Çalışmamız boyunca şairin pek çok şiirini, gazelini ve kıtalarının çevirisini gerçekleştirdik. Bu araştırmayı, bizden sonra gelecek öğrencilere rehberlik etmesi ve konuyla ilgili daha fazla bilgi üretmelerine zemin hazırlaması amacıyla hazırladık ve kamuoyunun dikkatine sunduk.

Kaynakça

- 1- Şairinn hayatın hakkında ilk kez 7/12/1952 tarihli ve 1406 sayılı (Kerkük) gazetesinde tarafımızdan yayımlanan yazı.
- 2- (Kerkük Şairleri) kitabımızın 1963 yılında Bagdat'ta basılan birinci cildinde kKabil ve Şair ogulları hakkında yazılan madde.
- 3- Cönkler: Beyaz adıyla bilinen yerli yazma şiir mecmu aleri.
- 4- Cedm Abdullatif Efendi'nin derlemesi olan iki ciltlik yazma bir keşkül.
- 5- Şaiir Mailin derlemiş olduğu sanılan ufak bir şiirinde mecmu asından kalma yapraklar.
- 6- Şairin torunu Muhammet Ali Efendi'nin yanında duran bazı müfterik evrak .
- 7- Kabilin akrabalarından aldığım şefehi bilgiler .
- 8- Kerküklü şair Hicri Dedenin Kabile dair şahsi hatıraları .
- 9-Kabilin çaini idrak eden Cuvaz Necip Oğlunun 1/7/1958 tarihli (Fuzuli) dergisinde yayımladığı (Muhyeddin Kabil)başlıklı yazı.
10. KORKMAZ, Zeynep, Güney-Batı Anadolu Ağızları (Ses Bilgisi), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1956.
- 11- Yerli (Havadis) ve (Kerkük) gazeteleriyle (Maarif)dergisinin bazı sayıları.
- 12- Kerküklü Mustafa Salimin oğlu Enver Sümer yanında duran divancası.
- 13- ERGİN, M. (2009), Üniversiteler için Türk Dil, İstanbul: Bayrak Yayınevi, 272, 292, 343.
- 14- TERZİBAŞI , Ata , KERKÜK ŞAİRLERİ KİTABI, birinci kitap 1 /2 ciltler „YURD GAZETESİ, 3/4/1987 .

An Examination of Adverbs in Ata Terzibaşı's Work "Kerküklü Kabil"

Keywords: The Book "Kirkulu Qabil"; A Study of The Described Circumstances; Turkmen Literature; Ata Terzibashi

Summary:

The subject of this research is a study of the adverbials described in the book "Kirkulu Qabil" by the Turkmen writer and scholar Ata Terzibashi. The study aims to uncover the characteristics of adverbials of place, direction, and quantity in the grammatical structure of the Turkish language, based on Ata Terzibashi's book "Kirkulu Qabil".

A nation without a literary culture will lose its language and will ultimately be condemned to search for it. Therefore, we Turkmen must strengthen and cultivate our national identity, primarily through our language. We must pay serious attention to the literature we have inherited from our ancestors and strive to preserve it for future generations. With great determination and perseverance, and without tiring or wasting time, we must do our utmost to save what remains of our linguistic heritage that our ancestors did not record from being lost.

Ata Terzibashi is considered one of the most prominent scholars of the Turkmen of Iraq. His writings on Turkmen culture, history, language, and literature have garnered significant attention throughout the Turkic world. His fluency in both Arabic and Turkish enabled him to delve deeply into the study of literature.

This study comprises two parts: the first presents information about the poet's life and literary personality, along with examples from his poems. The second part meticulously analyzes the context, quantity, and direction of the poems. The study concludes with a summary of the findings and a list of cited sources.

دراسة للظروف الموصوفة في كتاب "كركوكلو قابيل" للكاتب والباحث التركماني عطا

ترزى باشى

م. صفاء صديق محمود

الكلية التربوية المفتوحة كركوك

وزمارة التربية

safamahmut212@gmail.com

الكلمات المفتاحية: كتاب "كركوكلو قابيل"، دراسة الظروف الموصوفة، الأدب التركماني العراقي، عطا ترزى باشى

الملخص:

موضوع البحث هو دراسة للظروف الموصوفة في كتاب "كركوكلو قابيل" للكاتب والباحث التركماني عطا ترزى باشى. وتهدف الدراسة إلى الكشف عن خصائص ظروف المكان والاتجاه والكمية في البنية النحوية للغة التركية، استناداً إلى كتاب عطا ترزى باشى "كركوكلو قابيل".

إن أمة بلا ثقافة أدبية ستُقطع لغتها، وستُحكم عليها في نهاية المطاف بالبحث عنها. لذا، علينا نحن التركمان أن نُعزز هويتنا الوطنية ونُنمّيها، في المقام الأول من خلال لغتنا. يجب أن نُولي اهتماماً جاداً للأدب الذي ورثناه عن أجدادنا، وأن نسعى جاهدين للحفاظ عليه للأجيال القادمة. يجب علينا، بعزيمة وإصرار كبيرين، ودون كللٍ أو إضاعةٍ للوقت، أن نبذل قصارى جهدنا لإنقاذ ما تبقى من تراث لغتنا الذي لم يُسجله أسلافنا من الضياع. ويُعدّ عطا ترزى باشى أحد أبرز علماء تركمان العراق. وقد لاقت كتاباته عن ثقافة التركمان وتاريخهم ولغتهم وآدابهم اهتماماً كبيراً في جميع أنحاء العالم التركي. كما مكّنته معرفته باللغتين العربية والتركية من التعمق في دراسة الأدب.

تألّف الدراسة من جزأين: يُقدّم الجزء الأول معلومات عن حياة الشاعر وشخصيته الأدبية، بالإضافة إلى أمثلة من قصائده. أما الجزء الثاني، فيُحلّل ظروف المكان والكمية والاتجاه الواردة في الكتاب تحليلًا دقيقًا. وتُختتم الدراسة بالنتائج المُتحصّل عليها والمصادر المُستشهد بها.